

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

VARUSMIESTEN VIRKA-APUKOULUTUS PANSARIPRIKAATIN SOTILASPOLIISIKOMPPANIASSA

Kandidaatintutkielma

Kadetti
Lassi Viskari

97. kadettikurssi
Maasotalinja

Maaliskuu 2013

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Kadettikurssi 97	Linja Maasotalinja
Tekijä Kadetti Lassi Viskari	
Tutkielman nimi Varusmiesten virka-apukoulutus Panssariprikaatin sotilaspoliisikompaniassa	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kurssikirjasto
Aika Maaliskuu 2013	Tekstisivuja 21 Liitesivuja 9
TIIVISTELMÄ	
<p>Tutkimukseni aihe tuli omasta mielenkiinnostani ja halustani kehittää virka-apukoulutusta osana varusmieskoulutusta. Tutkimukseni aihe on varusmiesten virka-apukoulutus Panssariprikaatin sotilaspoliisikompaniassa. Aihetta käsittelin vain henkilökunnan näkökulmasta, koska henkilökunnan vastuulla on varusmiesten kouluttaminen. Tarkoitukseni oli selvittää minkälaista virka-apukoulutusta varusmiehet saavat Panssariprikaatin sotilaspoliisikompaniassa ja minkälaiset ovat varusmiesten valmiudet toimia virka-apuosastossa. Tavoitteeni oli selvittää henkilökunnan mielipidettä virka-apukoulutuksen toteutumisesta ja koulutuksen monipuolisuudesta.</p> <p>Toteutin ennalta suunnitellulla kyselylomakkeella kyselyn Panssariprikaatin sotilaspoliisikompanian henkilökunnalle. Kyselyyn vastasi seitsemän henkilöä kymmenestä. Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen ja tulokset on analysoitu sisällönanalyysillä.</p> <p>Sotilaspoliisikompanian henkilökunnan mielestä varusmieskoulutus ei sisällä suoranaista virka-apukoulutusta. Virka-apukoulutus tapahtuu piilokoulutuksena eri koulutuskausilla. Varusmiesten sotilaspoliisikoulutus on monipuolista ja näin ollen sotilaspoliisikoulutuksesta on hyötyä virka-aputehtävissä.</p> <p>Tutkimustulosten luotettavuutta lisää henkilökunnan pitkä työkokemus ja kyky nähdä virka-apukoulutuksen tarve. Virka-apukoulutuksen ottaminen osaksi varusmiesten koulutusohjelmaa mahdollistaisi säännöllisen virka-apukoulutuksen ja antaisi varusmiehille paremmat valmiudet suoriutua virka-aputehtävistä. Samalla virka-apukoulutuksen tavoitteet selkeytyisivät varusmieskoulutuksessa. Virka-apukoulutuksen kehittäminen mahdollistaisi paremman viranomaisyhteistyön.</p>	
AVAINSANAT	
Virka-apu, koulutus, viranomaisyhteistyö, turvallisuus	

VARUSMIESTEN VIRKA-APUKOULUTUS PANSsarIPRIKAATIN SOTILASPOLIISIKOMPPANIASSA

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	3
2.1	TUTKIMUKSEN TAUSTA	3
2.2	TUTKIMUSONGELMAT	3
2.3	TUTKIMUKSEN TAPAHTUMAYMPÄRISTÖ	4
2.4	TUTKIMUSMENETELMÄT JA KYSELYLOMAKE.....	5
3	TURVALLISUUS JA TURVALLISUUSKOULUTUS.....	7
3.1	YLEISTÄ TURVALLISUUDESTA	7
3.2	YHTEISTYÖ JA VIRANOMAISYHTEISTYÖ.....	8
3.3	VIRKA-APU PUOLUSTUSVOIMISSA	11
3.4	VARUSMIESTEN KOULUTUS P-, E- JA J-KAUDELLA	13
3.5	VIRKA-APUKOULUTUS.....	15
4	TULOKSET.....	17
4.1	VIRKA-APUKOULUTUKSEN TOTEUTUMINEN PANSsarIPRIKAATIN SOTILASPOLIISIKOMPPANIASSA.....	17
4.2	VARUSMIESTEN VIRKA-APUKOULUTUKSEN SISÄLTÖ.....	17
4.3	VIRKA-APUKOULUTUS OSAKSI VARUSMIESKOULUTUSTA.....	18
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	19
5.1	POHDINTA	19
5.2	TYÖN LUOTETTAVUUS.....	20
5.3	JATKOTUTKIMUS	20

LÄHTEET

LIITTEET

VARUSMIESTEN VIRKA-APUKOULUTUS PANSsarIPRIKAATIN SOTILASPOLIISIKOMPANIASSA

1 JOHDANTO

Valtion päätehtävä on huolehtia kansalaisten turvallisuudesta. Turvallisuuden tuottaminen perustuu kansalaisten elinmahdollisuuksien turvaamiseen, kriisinsietokyvyn ylläpitämiseen ja tärkeiden yhteiskunnan toimintojen jatkuvaan yhteistyöhön. (Jämsä 2003, 139.)

Tutkimusten mukaan Suomi tunnetaan viranomaisyhteistyön mallimaana, käytännön toiminnassa on kuitenkin piileviä ongelmia joillakin alueilla ja joidenkin tahojen kesken. Esimerkiksi koulutuksen suhteen on havaittu puutteita. (Valtonen 2010, 135, 205.)

Laki Puolustusvoimista käskää puolustusvoimien tehtävät. Yksi näistä tehtävistä on muiden viranomaisten tukeminen, kuten esimerkiksi virka-avunanto. (Laki Puolustusvoimista 2007, 2§.) Puolustusvoimien virka-avulla on pitkät perinteet. Sotavoimia käytettiin siviiliviranomaisten tukemiseen ja mellakoiden kukistamiseen. Suomen ensimmäinen vika-apua koskeva laki on Venäjän tsaarin antama julistus sotaväen kutsumisesta antamaan virka-apua, kun siihen on tarve. Julistus on peräisin vuodelta 1896. (Pursiainen, Hellenberg, Kivelä 2004, 21.)

Laissa määritellään myös puolustusvoimien tehtäväksi antaa sotilaskoulutusta. Varusmieskoulutuksessa koulutus jakautuu perus-, erikois- ja joukkokoulutuskauteen. Peruskoulutuskausi sisältää neljä tuntia valmiuskoulutusta, josta yksi tunti on varattu virka-apuosaston toiminnan koulutukseen. (PVHSMK KOULUTUS 016 - PEHENKOS VARUSMIEHILLE YHTEISESTI KOULUTETTAVAT ASIAT 2012, LIITE 1.) Koulutuksen vähäisyyden takia muun muassa pelastuslaitokset eivät tiedä Puolustusvoimien kykyä suoriutua virka-aputehtävistä (Salopuro 2009, 25).

Puolustusvoimien sisäinen ohje käskää osallistua enimmäkseen kaikkiin pelastusharjoituksiin ainakin asiantuntijatasolla. Sotaharjoitukset tarjoavat hyvät mahdollisuudet yhteistoiminnan kouluttamiselle, joten pelastushenkilöstön osallistuminen valtakunnallisiin sotaharjoituksiin olisi suotavaa. Yhteistoimintaharjoituksiin joukko-osastot osallistuvat ainakin kerran vuodes-

sa. Yhteistoimintaharjoituksissa myös varusmiesten virka-apukoulutus lisääntyisi. (Salopuro 2009, 20.)

Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa varusmiehille koulutetaan virka-apua sotilaspoliisikoulutuksen ohella, mutta virka-apukoulutuksella ei ole virallista omaa sijaa varusmiesten koulutusohjelmassa. Koen tärkeäksi selvittää virka-apukoulutuksen toteutumisen, jotta koulutuksen sisältöä ja laatua voitaisiin kehittää tulevaisuudessa. Virka-apukoulutuksen kehittämisen myötä varusmiesten virka-apuvalmiudet paranisivat, joka osaltaan lisääisi valtion sisäistä turvallisuutta.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuksen tausta

Tutkin varusmiesten virka-apukoulutusta Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa kouluttajien näkökulmasta. Virka-apukoulutuksen merkitys varusmieskoulutuksessa on mielestäni tärkeää. Puolustusvoimauudistuksen myötä myös virka-apukoulutuksen rakennetta tulisi kehittää. Minua kiinnostaa miten varusmiehille koulutetaan virka-apua, ja minkälaiset valmiudet virka-apukoulutus antaa varusmiehille virka-aputehtävistä suoriutumiseen. Puolustusvoimille on asetettu tehtävät, joita tulee noudattaa rauhan- ja sodanaikana. Yksi näistä tehtävistä on muiden viranomaisten tukeminen (Laki puolustusvoimista 2007, 2§). Uskon, että tulevaisuudessa virka-apukoulutus antaa paremmat valmiudet sodanajan joukkojen kouluttamiseen. Virka-apukoulutuksen tutkiminen parantaa myös ymmärrystäni varusmiesten virka-apukoulutuksen sisällöstä. Tutkimuksen myötä perehdyn hyvin käsittelemääni aiheeseen ja saan siitä kokonaiskuvan.

2.2 Tutkimusongelmat

Tarkoitukseni on selvittää minkälaista virka-apukoulutusta varusmiehet saavat Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa ja minkälaiset ovat varusmiesten valmiudet toimia virka-apuosastossa. Tavoitteeni on myös selvittää henkilökunnan mielipidettä virka-apukoulutuksen toteutumisesta ja koulutuksen monipuolisuudesta.

Tutkimuksessa on yksi pääongelma ja kaksi alaongelmaa.

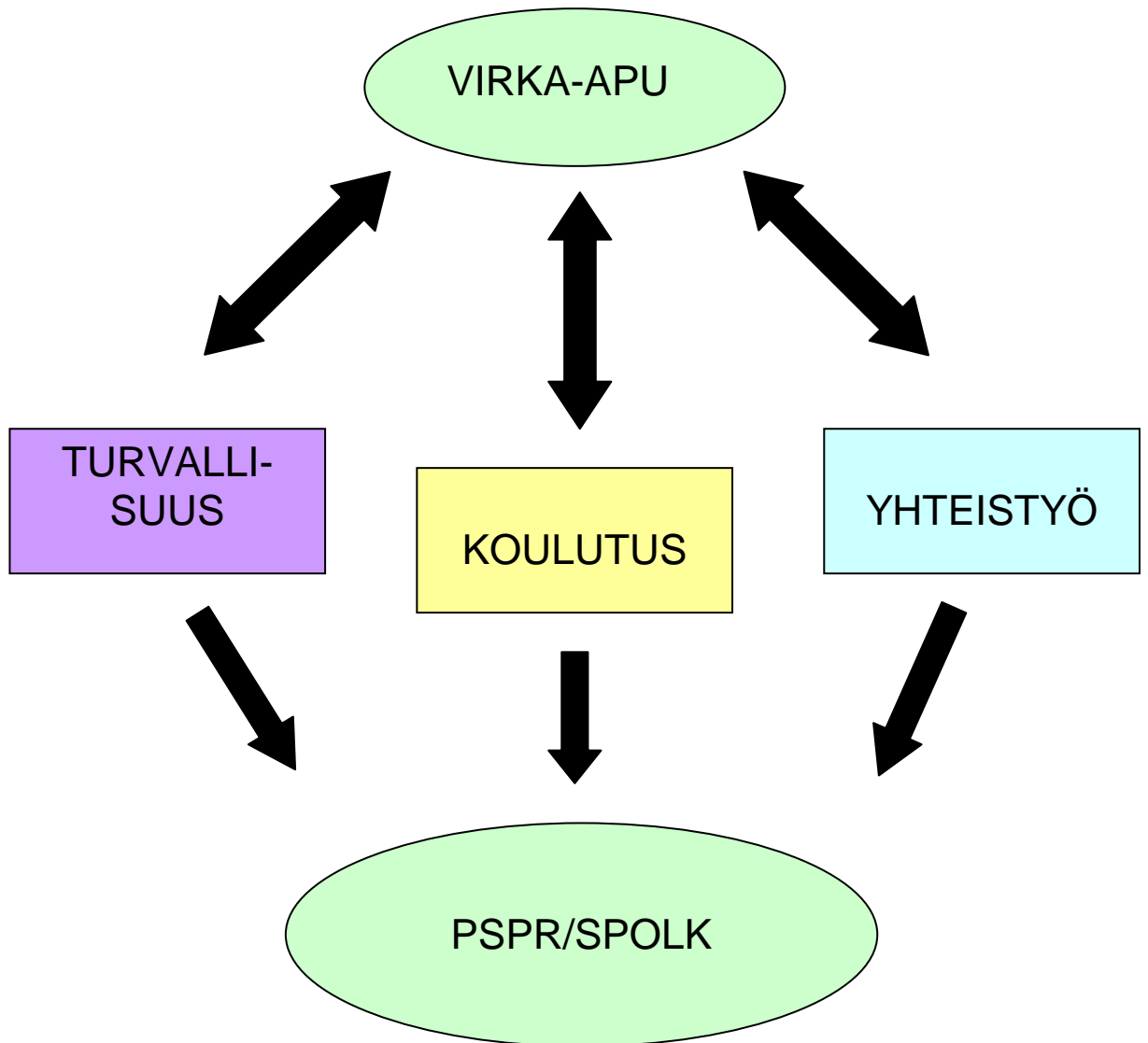
Mikä on sotilaspoliisikomppanian henkilökunnan mielipide virka-apukoulutuksen toteutumisesta Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa?

Kuinka monipuolista on varusmiesten virka-apukoulutus?

Pitäisikö varusmieskoulutukseen sisältyä virka-apukoulutusta sotilaspoliisikomppanian henkilökunnan mielestä?

2.3 Tutkimuksen tapahtumaympäristö

Tutkimus käsittelee Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa tapahtuvaa varusmiesten virka-apukoulutusta. Tarkastelussa on nimenomaan varusmiesten virka-apukoulutus kouluttajien näkökulmasta. Rajaan oman tutkimukseni varusmiehille annettavaan virka-apukoulutukseen, sillä varusmiesten virka-apukoulutus on pohjana varusmiesten viranomaisyhteistyössä. Virka-apukoulutuksen kehittäminen parantaa varusmiesten valmiuksia toimia viranomaisyhteistyötehtävissä.

Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys

Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniaan tekemäni kyselyn avulla etsin vastauksia varusmiesten sotilaspoliisikoulutuksen sisältämän virka-apukoulutuksen määrään, laatuun, harjoitukseen ja koulutuksen tehokkuuteen sekä johtajien ja miehistön välisiin koulutuseroihin. Sotilaspoliisikomppaniassa virka-apukoulutuksen toteuttajina on perusyksikön henkilökunta. Hen-

kilökunta pystyy vaikuttamaan varusmiesten koulutukseen, ja mahdollistaa koulutuksen kehityksen. Henkilökunta näkee virka-apukoulutuksen eri tavalla kuin varusmiehet, siksi toteutin kyselyn henkilökunnalle. Henkilökunnan vastauksien perusteella sain realistisen käsityksen virka-apukoulutuksen toteutumisesta.

Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppanian tutkimushenkilöinä toimi yksikön henkilökunta, joka on perusjoukko N=10. Vastanneilla tutkimushenkilöillä työkokemusta oli kertynyt keskimäärin 6–10 vuotta. Tutkimushenkilöistä 66,6 % alaisten määrä oli yli 51 alaista. Kyselyyn vastasi upseereita, opistoupseereita ja aliupseereita. Vastanneiden sotilasarvot jakautuivat kapteenien, yliluutnanttien, luutnanttien ja kersanttien välillä. Otantamenetelmänä käytin yksinkertaista satunnaisotantaa, koska se edustaa parhaiten pienoiskuvaa perusjoukosta. Yksinkertaisessa satunnaisotannassa jokaisella perusjoukon yksilöllä on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi otokseen, siksi tämä otanta menetelmä soveltuu käyttöön (Vilka 2007, 51).

2.4 Tutkimusmenetelmät ja kyselylomake

Tutkimuksessani käytin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimusmenetelmän valitsin siksi, että tutkimushenkilöiden määrä oli pieni. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 152.) Tiedonkeruumenetelmänä on käytetty survey-kyselyä ja tulokset on analysoitu sisällönanalyysillä. Survey-kysely tarkoittaa sellaista kyselyä, jossa aineistoa kerätään standardoidusti ja, jossa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Standardoitu kysymys tarkoittaa sitä, että kaikilta vastaajilta kysytään kysymykset täsmälleen samalla tavalla. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 182.) Survey-kysely mahdollistaa myös avoimet kysymykset, joka mahdollistaa tutkimushenkilöiden vastaamisen vapaammin (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 190). Kyselylomake on strukturoitu eli ennalta suunniteltu. Kyselylomakkeessa on yhteensä 22 kysymystä. Kyselylomake on jaettu kahteen osaan. Ensimmäinen osa eli kysymykset 1-4 ovat suljettuja kysymyksiä, jotka selvittävät tutkimushenkilöiden taustatietoja. Toiseen osioon on valittu avoimia kysymyksiä 18 kappaletta, joilla pyrin selvittämään vastauksia tutkimusongelmiin. Kyselylomakkeen alkuun on tehty saatekirje vastaajia varten. Saatekirjeen tarkoitus on selvittää kyselyni tarkoitus, ja ohjeistaa vastaajia vastaamisessa. (KS. Liite 1.)

Tutkimukseni aineisto kerättiin pilotti-kyselynä. Kyselylomakkeen ymmärrettävyyden testasin ennen varsinaisen kyselyn toteuttamista. Kyselylomakkeita lähetettiin kymmenen kappaletta tutkimusjoukolle joulukuussa 2012. Kyselyitä palautui seitsemän kappaletta tammikuussa 2013. Palautusprosentti oli 70 %. Kysely sujui hyvässä yhteistyössä tutkimushenkilöiden kanssa. Kerätty aineisto käsiteltiin tarkistamalla lomakkeet, litteroimalla ja luomalla teemoja aineistosta esiin tulleista asioista (Vilka 2007, 67).

Valitsin analyysitavaksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, joka on perusanalyysimenetelmä laadullisessa tutkimuksessa. Käyttämäni sisällönanalyysi on induktiivista eli yksittäisiä asioita tarkastelemalla saadaan muodostettua kokonaiskuva tukittavasta aiheesta. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta asiasta tiivistetyssä ja yleisessä muodossa tutkimusongelmien ohjaamana. (Vilka 2007, 60–70.) Induktiivisen sisällönanalyysin tarkoituksena on analysoida vain tieto, joka antaa vastauksia tutkimusongelmiin, kaikkea tietoa ei tule analysoida. Analyysissa aineisto puretaan ensin osiin ja sisällöllisesti samankaltaiset asiat yhdistetään. Asioiden yhdistämisen jälkeen aineisto tiivistetään kokonaisuudeksi, joka vastaa tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimusongelmiin. (Kylmä, Juvakka 2007, 112–113).

3 TURVALLISUUS JA TURVALLISUUSKOULUTUS

3.1 Yleistä turvallisuudesta

Turvallisuuspoliittisessa selonteossa määritettiin vuonna 1997 turvallisuuspolitiikan päämääräksi yhteiskunnan perusarvojen turvaaminen, poliittisen toimintakyvyn takaaminen ja itsenäisyyden säilyttäminen. Vuoden 2001 turvallisuuspoliittinen selonteko on perusajatukseltaan täysin sama kuin vuoden 1997 turvallisuuspoliittinen selonteko. (Jämsä 2003, 139.) Virka-apu on yksi osa turvallisuuspoliittista selontekoa. Virka-apu on muun muassa muiden viranomaisien tukemista, jolla huolehditaan kansalaisten turvallisuudesta Suomen rajojen sisäpuolella. Puolustusvoimien erityisosaamista, kykyä ja voimavaroja pystytään käyttämään mahdollisimman laaja-alaisesti muiden viranomaisten tukemiseen (Valtioneuvoston kanslia 2009, 108). Suomen sisäisestä turvallisuudesta huolehtiminen kuuluu sisäasiainministeriölle. Se vastaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidosta sekä pelastuspalvelusta, mutta puolustusvoimat tukee sisäasiainministeriön alaisia viranomaisia virka-avulla. (Jämsä 2003, 144.)

Turvallisuutta voidaan pitää suhteellisena käsitteenä. Turvallisuuden subjektiksi voidaan kutsua valtiota, joka on turvallinen tai turvaton. Suhteellinen turvallisuus voidaan tulkita laillisenä työkaluna kaikkeen. Turvallisuus on monipuolinen käsite, ja turvallisuuden laatu, olosuhteet ja määrä vaihtelevat. Tärkeimpänä seikkana on se, miten turvallisuutta voidaan havainnoida. Turvallisuuden suhteellisuuden vuoksi ei ole mahdollista pyrkiä absoluuttiseen turvallisuuteen. (Laitinen 1999, 110.)

Sisäinen turvallisuus käsitetään moniulotteisena, ja se edellyttää laajaa yhteistoimintaa kansainvälisesti ja kansallisesti. Toimivaltaisten viranomaisten operatiivisella toiminnalla ylläpidetään sisäistä turvallisuutta, joka pohjautuu lainsäädäntöön. (Maanpuolustuskorkeakoulu 2011, 59.)

Valtion sisäinen turvallisuus voidaan jakaa kahteen eri tyyppiin: yhteiskunnallisten arvojen säilyttämiseen ja niiden edistämiseen. Useimpien valtioiden puolustuspolitiikka pohjautuu näiden kahden yhdistelmään. Valtion kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseksi käytetään suojelevia keinoja. Sotaa voidaan kutsua myös suojelevaksi keinoksi, jos tarkoitus on hyötyä kansallisen turvallisuuden vuoksi. (Laitinen 1999, 116.)

Kansallisen turvallisuuden säilyminen on kuitenkin tärkeintä valtion turvallisuuden säilymiselle. Kansallista turvallisuutta ei pidä ajatella ainoastaan objektiivisena asiana, sillä yhteiskunnan on selviydyttävä ulkoisista ja sisäisistä haasteista. Turvallisuuden päämääränä on yhteiskunnan turvallisen elämän jatkaminen. (Laitinen 1999, 116.)

Sisäisen turvallisuuden määrittämisellä voidaan tarkoittaa sitä, että jokaisella on oikeus hyödyntää oikeusjärjestelmän hänelle suomia vapauksia ja oikeuksia sekä elää turvallisessa yhteiskunnassa ilman turvattomuutta tai pelkoa. Sisäisen turvallisuuden päämääränä on vahvistaa arjen turvallisuutta. Sisäinen turvallisuus voidaan jakaa objektiiviseen turvallisuuden tunteeseen eli turvallisuustilanteeseen ja subjektiiviseen turvallisuuden tunteeseen eli ihmisten kokemaan turvallisuuden tunteeseen. Arjen turvallisuus käsittää ihmisten tavallisia turvallisuuskäsityksiä, kuten turvallisen asuin ympäristön, kodin, turvalliset koulut, liikkumisen turvallisuuden ja riittävän toimeentulon. Arjen turvallisuutta vahvistaa luottamus turvallisuuspalvelujen saatavuuteen ja siihen, että kriisi- ja häiriötilanteissa keskeiset turvallisuuspalvelut toimivat. (Maanpuolustuskorkeakoulu 2011, 61.)

Nykyisessä muuttuvassa ja kasvavassa maailmassa on valtion kannalta tärkeää jakaa turvallisuuden kohdistuvat uhat sisäisiksi ja ulkoisiksi. Sisäisen turvallisuuden merkitys on kasvanut, ja voidaankin sanoa, että valtiolle on tärkeämpää suunnitella sisäistä turvallisuuspolitiikkaa kuin ulkoista. Vähäisempi ulkoisiin turvallisuustoimiin varautuminen antaa enemmän resursseja sisäisen turvallisuuden parantamiseen. (Laitinen 1999, 117.)

Yksittäinen valtio voi tuntea turvattomuutta, vaikka kansainvälinen yhteisö tuntisi olonsa turvalliseksi (Laitinen 1999, 118). Suomi kehittää turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintaansa toimintaympäristöönsä nähden, joten puolustusvoimia käytetään Suomen puolustamisen lisäksi muiden viranomaisten tukemiseen (Valtioneuvoston kanslia 2009, 68). Tutkimuksen avulla voidaan muun muassa kehittää puolustusvoimien virka-apukoulutusta paremmaksi, joka lisää valtion sisäistä turvallisuutta.

3.2 Yhteistyö ja viranomaisyhteistyö

Yhteistyö käsittää yhteistyön, yhteistoiminnan ja yhteisen tekemisen. Nämä ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Turvallisuusalan asiantuntijoiden mielestä organisaatiotasolla yhteistyötä harjoitetaan usein lain velvoittamana. Organisaation henkilöstön mielestä yhteistoi-

minta on mielekästä. Yhteistoiminta nähdään myös varautumisena tilanteisiin, joissa edellytetään yhteistyötä parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi. Hyvin toteutetussa yhteistyössä viranomaisten välinen tietovalta ja asiantuntijuus on jaettu tasapuolisesti, ja selkeä yhdessä määritetty tavoite tulee vastata asiakkaan tarpeisiin eli virka-avun antoon. (Valtonen 2010, 99–102.)

Yhteistyön avulla tuodaan lisäarvoa toiminnalle, jonka tuloksellisuutta ei muuten saavuteta. Yhteistyön tuoma hyöty on erityisesti turvallisuuden yhteistoiminnan näkökulmasta tärkeää. Yhteistoiminnan laatua vahvistavat muun muassa riittävä informaatio ja sujuva tiedonkulku, yhteiset päämäärät ja yhteistyöhön sitoutuminen. (Valtonen 2010, 126–127.)

Yhteistyön on oltava joustavaa eri henkilöstöryhmien välillä. Yhteistyöhön on sitouduttava julkisen, yksityisen, vapaaehtoissektorien ja yksittäisen kansalaisen toiminnassa. Toiminnan on oltava kiinteää ja tieto on jaettava henkilöstöryhmiltä toisille. (Pelastusopisto 2007, 8.)

Suomen perustuslaki käskää ketkä saavat toteuttaa viranomaisyhteistyötä. Viranomaisille siinä ei ole määritetty tunnusmerkistöä. Viranomainen voidaan käsittää kunnan, valtion tai eduskunnan toimijana tai lain mukaan julkista tehtävää hoitavana laitoksena, säätiönä, yhteisönä tai yksityishenkilönä. Viranomaisyhteistyön tekijät eivät välttämättä mahdu edellä mainittuun määritelmään. Käsitteen merkityksellä ei ole välttämättä suurta merkitystä, koska jokainen toimija tulkitsee viranomaisyhteistyön omien lähtökohtiensa kautta. (Pelastusopisto 2007, 10.)

Viranomaisyhteistyön käsite tarkoittaa usein tiettyjen toimijoiden välistä yhteistyötä tietyssä toimintaympäristössä. Viranomaisyhteistyön käsitteen merkitys ei kuitenkaan välttämättä vastaa käytännön todellisuutta. Tieteellistä määritelmää viranomaisyhteistyölle ei ole vielä tehty. (Pelastusopisto 2007, 7.) Tutkimusten mukaan Suomi tunnetaan kuitenkin viranomaisyhteistyön mallimaana, käytännön toiminnassa on kuitenkin piileviä ongelmia joillakin alueilla ja joidenkin tahojen kesken. Esimerkiksi koulutuksen suhteen on havaittu puutteita. (Valtonen 2010, 135, 205.) Virka-apukoulutusta ei ole tällä hetkellä määritelty riittävän selkeästi, joten koulutuksen puutteet näkyvät varusmieskoulutuksessa. Virka-apukoulutuksen kehittäminen varusmieskoulutuksessa vahvistaisi viranomaisyhteistyön toimivuutta kaikilla osa-alueilla.

Viranomaisyhteistyöstä on monta eri käsitystä, koska se käsitetään eri tavalla eri toimintatasoilla ja eri toimintaympäristöissä. Osalle viranomaisista yhteistyö on arkirutiinia, joka hoidetaan laillisen ohjeistuksen perusteella. Pääosin viranomaisyhteistyö on kuitenkin erikoistapaus, jossa korostuu suunnitteluprosessi. Suunnitteluprosessi käsittää yhteisen suunnittelun ja

harjoittelun. Esimerkkinä voidaan pitää suurta yleisötilaisuutta, jossa puolustusvoimien virka-aputehtävänä on osallistua turvallisuusjärjestelyihin. (Pelastusopisto 2007, 7–8.) Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa yleisimpiä virka-aputehtäviä on yleisötilaisuuksien turvallisuusjärjestelyihin osallistuminen.

Viranomaisten tukemisessa voidaan tarkastella erityistilanteita kolmessa eri vaiheessa: varautuminen ja suunnittelu, palautuminen normaalitilaan ja tilanteen aikainen toiminta. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää huomioida viranomaisten välinen yhteistyö ja siihen liittyvä informaation välittäminen. Ihannetilanteessa tehtävien kannalta olisi hyvä, jos tilanteen harjoittelu ja suunnittelu voitaisiin toteuttaa yhteistyössä. Harjoitusten järjestäminen ei vaatisi huomattavia resursseja, mutta itse harjoitteluun on vaikea löytää kaikille sopivaa ajankohtaa. Yhteisellä suunnittelulla ja harjoittelulla saataisiin luotua hyvät valmiudet tilanteissa selviämiseen. (Pelastusopisto 2007, 16–17.) Tehtävissä vaadittavaa yhteistoimintaa on mahdollista harjoitella yhteistoimintaharjoituksissa. Yhteistoimintaharjoitukset lisäävät myös viranomaisten välistä yhteistyötä.

Yhteistoimintaharjoitusten avulla varusmiehen henkilökohtainen viranomaisyhteistyöosaaminen kehittyy ja sitä kautta organisaationoppimisen kannalta harjoitukset tuottavat enemmän hyötyä koko toiminnalle. Käytännön harjoitus on myös samalla mahdollisuus tiedon jakamiselle. Harjoitusten perusteella voidaan tuoda esille yhteistoimintaa kehittävät osa-alueet, joita ovat muun muassa ammattitaidon lisääminen, osaamisen vahvistaminen ja myönteisen asenteen kehittäminen viranomaisyhteistyön toimivuuden lisäämiseksi. Yhteistyötä tulee tehdä aina turvallisuuden parantamiseksi, ilman piilotarkoituksia. (Valtonen 2010, 163–164, 218.) Viranomaisten välinen yhteistoiminta on perustana toimivalle viranomaisyhteistyölle.

Laki Puolustusvoimista käskää puolustusvoimien tehtävät. Puolustusvoimien tehtävät on jaettu kolmeen päätehtävään, joista ensimmäinen on Suomen sotilaallinen puolustaminen. Toisena tehtävänä on muiden viranomaisten tukeminen ja kolmantena tehtävänä on osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. (Laki Puolustusvoimista 2007, 2§.) Viranomaisten välistä yhteistyötä tulisi tutkia ja kehittää, jotta yhteistyö olisi sujuvampaa. Kehityksen myötä Puolustusvoimat vastaisi paremmin lain velvoitteeseen.

Suomen sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseksi muiden viranomaisten tukeminen on erittäin tärkeä tehtävä. Puolustusvoimissa muiden viranomaisten tukeminen on jaettu kolmeen pääkohtaan. Ensimmäinen kohta on virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämi-

seksi, terrorismirikosten estämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi. Toinen kohta pitää sisällään pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käyttöön tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja. Kolmanteen kohtaan kuuluu osallistuminen avunantamiseen toiselle valtiolle terrori-iskun, luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun vastaavan tapahtuman takia. (Laki Puolustusvoimista 2007, 2§.)

Puolustusvoimien resurssit perustuvat muiden viranomaisten tukemiseen, valmiussuunnitteluun ja valmiusharjoitteluun. Päämääränä on hyödyntää käytössä olevat keinot, toiminnan aloittamisen aika ja yhteistoimintatavat. Muiden viranomaisten tukeminen on muun muassa räjähteiden raivausta, kadonneiden etsimistä, alueiden eristämistä, sukeltamistehtäviä ja liikenteen ohjausta. Lisäksi puolustusvoimien resursseja hyödynnetään suojelu- ja pelastusalalla, ympäristötuhojen torjumiseen ja tiedustelutietojen jakamiseen. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 109.) Muiden viranomaisten tukemiseen käytetään paljon varusmiehiä. Tehtävien suuren määrän vuoksi varusmiehien käyttö on välttämätöntä virka-aputehtävissä.

Puolustusvoimien tarjoama tuki sisältää virka-apuun soveltuvan kaluston käyttämisen ja tehtäviin soveltuvan erityisosaamisen. Viranomaisyhteistyö mahdollistaa tukikeinojen tehokkaan käytön. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 109.)

3.3 Virka-apu puolustusvoimissa

Virka-apu oli 1950-luvulle asti mellakoiden ja väkijoukkojen rauhoittamisesta. Esimerkiksi vuonna 1948 puolustusvoimat oli hälytystilassa kommunistien vallankaappausuhan aikana. Nykyään virka-avun luonne on erilainen. Puolustusvoimien rooli on nykyään määritelty avustavaksi osapuoleksi. (Pursiainen, Hellenberg, Kivelä 2004, 21.) 2000-luvulla puolustusvoimat on ottanut aktiivisemmän roolin ja uudistanut toimintamenetelmiään ja sopimuksiaan pelastusviranomaisen kanssa. (Salopuro 2009, 6.)

Puolustusvoimien tarjoamaa viranomaisyhteistyötä, virka-apua ja osallistumista pelastustoimintaan ohjeistetaan useissa eri laeissa. Yhteistoimintaan vaikuttavia lakeja on useita, mutta tärkeimpiä niistä ovat pelastuslaki (468/2003), valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003), laki Puolustusvoimista (551/2007), valmiuslaki (1080/1991), puolustuslaki (1083/1991) ja työturvallisuuslaki (738/2002). (Salopuro 2009, 11–13.)

Tärkein laki, joka velvoittaa puolustusvoimat antamaan virka-apu toiselle viranomaiselle, on laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille (781/1980). Lain mukaan puolustusvoimien on annettava virka-apua poliisille henkilön etsimiseksi ja kiinniottamiseksi, paikan tai alueen eristämiseksi ja tutkimiseksi, liikenteen ohjaamiseksi, henkilöiden ja omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi, räjähteiden raivaamiseksi tai muuhun sellaiseen tehtävään, jonka suorittamiseksi tarvitaan puolustusvoimien erityishenkilöstöä tai erityisvälineistöä. (Järvi 2012, 31–32.)

Virka-apu käsitteenä tarkoittaa puolustusvoimien antamaa tukea pelastusviranomaisille tai muille viranomaisille. Puolustusvoimat antaa resurssejaan toiselle viranomaiselle käyttöön tämän pyynnöstä silloin, kun sen omat resurssit eivät riitä tai sillä ei ole tehtävässä tarvittavaa erityisosaamista. Puolustusvoimilla on myös muita laissa määritettyjä velvoitteita toisen viranomaisen tukemiseen kuten osallistuminen pelastustoimintaan, meripelastustoiminta ja sotilasräjähteiden raivaaminen. Tällaiset tehtävät voidaan rinnastaa virka-apuun. (Salopuro 2009, 8.)

Virka-apua voidaan kutsua myös tavanomaiseksi virka-avuksi. Tavanomaisella virka-avulla ja siihen liittyvillä velvoitteilla tarkoitetaan erilaisia tehtäviä. Näissä tehtävissä virka-avun antajalta ei edellytetä voimakeinojen tai sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Puolustusvoimien antama apu toiselle valtiolle tai osallistuminen vaatimaan pelastustoimintaan eivät kuulu tavanomaisen virka-avun piiriin. (Salopuro 2009, 8.)

Puolustusvoimat voi antaa myös työvoima-apua, joka ei kuulu virka-avun piiriin. Työvoima-avulla tarkoitetaan puolustusvoimien henkilöstön ja kaluston osallistuminen lisätyövoimaksi korvausta vastaan. Nämä tehtävät ovat puolustushallinnon tehtävien ulkopuolisia tehtäviä. Työvoima-avun on edistettävä asevelvollisten maanpuolustusta tai sotilaallista koulutusta ja sen on sovelluttava puolustusvoimien tehtäviin. Joukko-osastoissa työvoima-apu on sisällytettävä koulutussuunnitelmiin ja koulutusohjeisiin. (Salopuro 2009, 8–9.)

Toistaiseksi virka-apua ei ole annettu kuin Suomen rajojen sisäpuolella, mutta puolustusvoimilla on oikeus antaa asiantuntija-apua valmistauduttaessa kansainväliseen pelastustoimintaan. (Pursiainen, Hellenberg, Kivelä 2004, 22.)

Virka-apupyyntö voi tulla kiireellisenä pyyntönä viranomaiselta tai pelastusviranomaiselta. Pelastusviranomaisen virka-apupyyntöä kutsutaan hälytysilmoitukseksi. Tämä koskee maa-alueilla tapahtuvaa virka-apua ja se välitetään operatiivisten sotilasläänien turvallisuusvalvo-

moihin. Sotilasläänien turvallisuusvalvomot käynnistävät tarvittavat toimenpiteet ratkaisuoikeuksien puitteissa. Pääesikunnalle kohdistuvat virka-apupyynnöt koskevat puolustusvoimien valtakunnallista käyttöä tai tavanomaisen virka-avun antamista. Pääesikunnassa virka-apupyynnöt ratkaisee valmiuspäällikkö. (Salopuro 2009, 9.) Kiireellisissä virka-aputehtävissä päätöksen voi tehdä joukko-osaston komentaja (Pursiainen, Hellenberg, Kivelä 2004, 22).

Poliisin esittämästä virka-apupyynnöstä vastaa poliisin ylin johto tai poliisin läänin johto. Eri-tyistä kiireellisyyttä vaativiin virka-aputehtäviin puolustusvoimien tukea voi pyytää poliisin paikallisen tai valtakunnallisen yksikön päällikkö tai asianomaisen alueen johtovalmiudessa oleva päällystöön kuuluva poliisi. Virka-apupyynnöt voidaan tehdä suullisena, puhelimitse tai kirjallisesti. (Pursiainen, Hellenberg, Kivelä 2004, 23.)

Vuodessa puolustusvoimat suorittaa erilaisia virka-apusuoritteita noin 400–500 ja lisäksi resurssi- ja onnettomuustilaston mukaan noin 600–700 pelastustehtävää. Suurin osa näistä tehtävistä liittyy onnettomuuksiin ja tulipaloihin. (Salopuro 2009, 6.)

Virka-aputehtävät ovat hyvin monipuolisia. Suurin osa puolustusvoimille tulevista virka-apupyynnöistä koskee kantahenkilökuntaa. Varusmiehiä käytetään lähinnä alueiden eristämistehtävissä, liikenteen ohjauksessa ja valvonta- ja etsimistehtävissä. Henkilökuntaa koskevia tehtäviä ovat räjähteiden raivaus, muu raivaus, poliisin erityistilanteet, kaluston lainaus, sukeltaminen ja asiantuntijatehtävät. (Pursiainen, Hellenberg, Kivelä 2004, 25.)

3.4 Varusmiesten koulutus P-, E- ja J-kaudella

Puolustusvoimien yksi laissa määritetty tehtävä on antaa sotilaskoulutusta. Koulutusjärjestelmän piiriin kuuluvat myös varusmiehet. Se on kokonaisuus, joka muodostuu muun muassa kutsunnoista, varusmiespalveluksesta ja kertausharjoituksista. (Halonen 2007, 32.)

Koulutusjärjestelmän tarkoitus on kehittää toimintakykyisiä sotilaita ja tuottaa suorituskykyisiä sodan ajan joukkoja. Perustana joukkotuotantojärjestelmälle on puolustusvoimien sodan ajan joukkojen henkilöstötarve. Vuosittain Suomessa koulutetaan noin 80 % miespuolisesta ikäluokasta ja se on muihin maihin verrattuna korkea luku. Suomessa on käytössä yleinen asevelvollisuus. Yleinen asevelvollisuus mahdollistaa operatiivisten joukkojen ikärakenteen säilymisen alhaisena. Asevelvollisilla on korkea lähtökoulutustaso ja hyvät oppimisvalmiudet. Nämä mahdollistavat vaativien tehtävien kouluttamisen varusmiehille. (Halonen 2007, 33.)

Rauhan aikana joukko-osastot kouluttavat asevelvollisia joukkotuotantotehtävien mukaisesti. Koulutus toteutetaan joukko-osastoon kuuluvissa perusyksiköissä. (Halonen 2007, 35.) Pansariprikaatin sotilaspoliisikomppania on yksi tällaisista perusyksiköistä. Asevelvolliset pyrittään sijoittamaan sellaiseen perusyksikköön, jossa heidän aikaisemmasta koulutuksesta, ammatista ja harrastuksista on mahdollisesti hyötyä (Halonen 2007, 35).

Varusmieskoulutus jakautuu perus-, erikois- ja joukkokoulutuskauteen. Peruskoulutuskausi kestää kahdeksan viikkoa. Peruskoulutuskauden jälkeen miehistötehtäviin koulutettavilla alkaa erikoiskoulutuskausi. Erikoiskoulutuskaudella koulutetaan koulutushaaran vaatimat tiedot ja taidot. (Halonen 2007, 36.) Sotilaspoliisikompaniassa tämä tarkoittaa sotilaspoliisikoulutusta. Varusmiespalveluksen viimeinen koulutuskausi on joukkokoulutuskausi. Joukkokoulutuskauden koulutus tapahtuu pääosin maastossa sodan ajan kokoonpanossa. Joukkokoulutuskauden tarkoituksena on opettaa koulutettaville sodan ajan sijoituksen mukaiset tehtävät. (Halonen 2007, 36.)

Yhteisesti varusmiehille koulutettavat asiat koulutetaan samansisältöisinä kaikissa puolustushaaroissa. Näiden lisäksi aselajit ja puolustushaarat määrittävät omien tarpeidensa mukaan yhteisesti koulutettavia asioita. Kaikilla puolustushaaroilla on samat yhteisesti koulutettavat asiat, joihin kuuluu muun muassa perus-, erikois- ja joukkokoulutuskaudella koulutettavat yhteiset asiat. Koulutettavat asiat on jaettu kokonaisuuksiksi. Kokonaisuudet ovat taistelu- ja marsikoulutus, ase- ja ampumakoulutus, yleinen sotilaskoulutus, liikuntakoulutus, kansalaiskasvatus, yksikön päällikön käskemät rästi- ja kertauskoulutukset ja järjestelyt. (PVHSMK KOULUTUS 016 - PEHENKOS VARUSMIEHILLE YHTEISESTI KOULUTETTAVAT ASIAT 2012, 4-5.)

Peruskoulutuskauden tuntikehys pitää sisällään muun muassa yleisen sotilaskoulutuksen, joka sisältää valmiuskoulutuksen aiheet. Valmiuskoulutukseen luetaan kuuluvaksi päivystäjän apulaisen tehtävät, toiminta virka-apuosastossa, pelastussuunnitelman mukaisen poistumisen kohteesta, toiminnan tulipalon tai muun onnettomuuden sattuessa ja alkusammutusvälineiden käytön. Peruskoulutuskausi sisältää neljä tuntia valmiuskoulutusta, josta yksi tunti on varattu virka-apuosaston toiminnan koulutukseen. (PVHSMK KOULUTUS 016 - PEHENKOS VARUSMIEHILLE YHTEISESTI KOULUTETTAVAT ASIAT 2012, LIITE 1.) (Ks. Liite 2.)

3.5 Virka-apukoulutus

Koulutusta on ylläpidettävä ja toteutettava eri yhteyksissä. Tavoitteiden asettelu on hyvin tärkeää koulutuksen onnistumiselle. Henkilöstön kehittämisen ja kouluttamisen on jossakin vaiheessa oltava osa organisaation strategiaa tai perustehtävää. Yksittäisen koulutuksesta vastaavan henkilön huolena ei pitäisi olla organisaation koulutuksen merkitys. (Kupias, Koski 2012, 14.) Koulutuksen kehittämisellä pyritään hyödyntämään olemassa olevia resursseja paremmin. Toiminnan muuttumiseen vaikuttaa uuden toimintatavan hyväksyminen työympäristössä. (Kupias, Koski 2012, 16.)

Puolustusvoimien resurssien tehokas hyödyntäminen ja pelastushenkilöstön taitojen ylläpitäminen vaatii yhteistyötä ja jatkuvaa koulutusta. Säännöllinen yhteisharjoittelu lisää myös pelastushenkilöstön tietämystä puolustusvoimien suorituskyvystä. (Salopuro 2009, 20.)

Yhteistoimintaharjoituksia järjestetään vuosittain puolustusvoimien ja pelastuslaitoksen välillä. Vaihtelevilla harjoituksilla mahdollistetaan monipuolinen osaaminen virka-aputehtävissä. Virka-apukoulutukseen positiivisesti vaikuttaa myös se, että eri viranomaistahoilla on yhteisiä harjoitusalueita. (Salopuro 2009, 23.)

Puolustusvoimissa annettava pelastusalan koulutus on Pioneerirykmentin vastuulla. Pioneerirykmentti toteuttaa koulutuksen yhdessä Suomen Pelastusalan Keskusliiton kanssa. Puolustusvoimat tekee myös jatkuvaa yhteistyötä Pelastusopiston kanssa. (Salopuro 2009, 20.)

Virka-apukoulutukseen vaikuttaa myös virka-apuvalmius. Valmiuden parantamiseksi puolustusvoimat pyrkii tarkastelemaan resurssien käyttöä virka-aputehtävissä. Tavanomaisista tehtävistä pystytään suoriutumaan rutiininomaisesti, mutta vaikeammissa tehtävissä koulutuksen merkitys kasvaa. Pikatilanteisiin valmistautuminen on huomattavasti hankalampaa, jos viranomaisten välinen yhteistoiminta ei ole sujuvaa. (Järvi 2012, 47–48.)

Koulutuksessa tulisi huomioida yhteisten harjoitusten lisäksi yhteistyön tiivistäminen ja yhteisten tilaisuuksien järjestäminen. Tutustuminen eri viranomaisten toimintaan vahvistaisi koulutuksen rakennetta, koska yhteistyökumppaneiden kaluston, toimintamallien ja resurssien tuntemus parantaa virka-aputehtävien yhteistoimintaa. (Salopuro 2009, 24.)

Puolustusvoimien vähäisen virka-apukoulutuksen vuoksi pelastuslaitokset eivät ole tietoisia virka-aputehtävien onnistumisesta. Puolustusvoimien tietämys pelastuslaitosten toiminnasta on hyvin vähäistä. Yhteistyötä on kuitenkin kehitetty vuosien aikana. Koulutuksen kehittäminen on luonut yhteistoiminnan avoimemmaksi kuin mitä se on aikaisemmin ollut. Koulutusta ja yhteistoiminnan kehittämistä on jatkettava tulevaisuudessakin. (Salopuro 2009, 25.)

Koulutuksessa tulisi huomioida yhteistoiminnan johtamisen kehittämistä ja tilannekuvan ylläpitämisen kehittämistä. Yhteistoimintaa voitaisiin kehittää yhteistoimintaharjoituksissa Pelastusopiston ja Maanpuolustuskorkeakoulun välillä. Näillä harjoituksilla parannettaisiin myös varusmiesten virka-apukoulutusta, koska valmistuvien upseereiden tieto virka-apukoulutuksesta kehittyisi jo opiskeluaikana. Pelastuslaitoksen koulutukseen tulisi lisätä virka-apua antavan joukko-osaston käytössä olevat resurssit, saatavuus ja erityisehdot. Varusmiesten käyttöä pitkäaikaisiin virka-aputehtäviin tulisi kouluttaa monipuolisemmin sekä varusmiesten ja maakuntakomppanioiden mahdollista yhteistoimintaa. (Salopuro 2009, 25–26.)

4 TULOKSET

4.1 Virka-apukoulutuksen toteutuminen Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa

Upseerit tiesivät tarkasti virka-apukoulutuksen tuntimäärät eri koulutuskausilla. Opistoupseereilla ei ollut yhtä selkeää kuvaa virka-apukoulutuksen toteutumisesta. Heidän mielestä koulutusta järjestetään ”puolestapäivästä kahteen päivään jokaisella koulutuskaudella”. Aliupseerit kokivat koulutuksen määrän kaikista vähäisimmäksi. Heidän mielestään koulutusta järjestetään ”hyvin vähän, yksi tunti P-kausi, muilla koulutuskausilla se sisältyy sotilaspoliisikoulutukseen”. Virka-apu koulutusta ei suoranaisesti järjestetä varusmieskoulutuksessa. Virka-apu koulutus tapahtuu pääasiassa piilokoulutuksena. Tällä hetkellä sotilaspoliisikomppaniassa virka-apukoulutusta piilo koulutetaan peruskoulutuskaudella noin kolme tuntia, erikoiskoulutuskaudella noin 4–5 tuntia ja joukkokoulutuskaudella noin 10 tuntia. Virka-apukoulutus painottuu selvästi erikois- ja joukkokoulutuskaudelle. Virka-apukoulutus tapahtuu satunnaisesti eri koulutuskausien aikana miehistölle ja johtajille.

Upseerien mielestä ”yhteistyötä pitäisi lisätä muiden viranomaisten kanssa ja yhteistoimintaharjoituksia tulisi järjestää poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa kerran vuodessa”. Heidän mielestä myös ”joukko-osasto tasolla virka-apukoulutusta tulisi yhtenäistää”. Opistoupseerien mielestä ”virka-apukoulutukseen tulisi lisätä aika- ja kouluttajaresursseja”. Aliupseerien mielestä ”muiden viranomaisten kanssa tapahtuvia harjoituksia tulisi lisätä”. Sotilaspoliisikomppaniassa virka-apukoulutus toteutuu selvästi monipuolisemmin ja suuremmissa määrin kuin muissa perusyksiköissä. Sotilaspoliisikomppanian varusmiesten virka-apukoulutus ei sisällä riittävästi tai juuri ollenkaan yhteistoimintaa muiden viranomaisten kanssa. Virka-aputehtäviin suuntautuvaa virka-apukoulutusta ei toteuteta riittävästi ja yhteistoimintaharjoituksia tulisi olla enemmän. Varusmiesten virka-apukoulutukselle tulisi määrittää tavoitteet uudelleen toiminnan kehittämiseksi.

4.2 Varusmiesten virka-apukoulutuksen sisältö

Upseerien, opistoupseerien ja aliupseerien vastaukset olivat tähän aiheeseen liittyen yhtenäisiä. Upseerit erottelivat vastauksissa virka-apukoulutuksen sisältöä tarkemmin. Vain opistoup-

seerien vastauksissa esille tuli ensiaputehtävien sisältyminen virka-apuharjoituksiin. Sotilaspoliisikomppanian varusmiesten sotilaspoliisikoulutus sisältää useita koulutusaiheita, joita hyödynnetään virka-aputehtävissä. Näitä aiheita ovat muun muassa liikenteenohjaus, henkilön- ja esineenetsintä maastossa ja rakennetulla alueella, alueen eristäminen, vartiointi, virkaavun antoa poliisille, virka-apujoukkueen hälyttäminen ja henkilön kiinniottaminen. Sotilaspoliisikomppanian varusmiehiä on käytetty usein erilaisissa virka-aputehtävissä. Virka-aputehtävät tulisi kohdentaa paremmin varusmiesten koulutuksen perusteella, jotta virka-apuosaston tehtävän suorittaminen onnistuisi paremmin.

4.3 Virka-apukoulutus osaksi varusmieskoulutusta

Upseerien mielestä ”virka-apukoulutuksen virallinen sisältyminen sotilaspoliisikoulutukseen tukisi SA- tehtäviä, joissa korostuu viranomaisyhteistyö”. Heidän mielestään myös poliisin pitämät oppitunnit virka-avusta olisi tarpeellisia. Opistoupseerien mielestä ”virallisen virka-apukoulutuksen ei pitäisi sisältyä sotilaspoliisikoulutukseen”. Aliupseerien mielestä ”virallisen virka-apukoulutuksen tulisi osittain sisältyä sotilaspoliisikoulutukseen”. Virka-apu koulutuksen tulisi sisältyä varusmieskoulutukseen, koska laki velvoittaa muiden viranomaisten tukemisen. Virka-apukoulutuksen sisältyminen varusmieskoulutukseen parantaisi viranomaisyhteistyön tuntemista, joka tukee virka-apuosaston toimintaa virka-aputehtävässä. Laajan tehtäväkentän johdosta virka-apukoulutuksen toteuttaminen on haasteellista.

Sotilaspoliisikomppaniassa virka-apukoulutus koetaan tärkeänä sotilaspoliisikoulutuksessa ja viranomaisyhteistyötä tulisi lisätä koulutuksen tueksi. Sotilaspoliisikomppanian varusmiehille kohdistuu useita virka-aputehtäviä, joten virka-apukoulutuksen sisältyminen koulutuskausiin nähdään tärkeänä osana varusmieskoulutusta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Pohdinta

Tutkimushenkilöiden pitkä työkokemus tukee sitä, että heillä on kyky nähdä tarkemmin koulutuskausien koulutusaiheet, kuten vastaajien vastauksista ilmenee virka-apukoulutuksen tarve.

Virka-apukoulutukselle pitäisi järjestää tilaa varusmieskoulutukseen, koska virka-apukoulutusta piilo koulutetaan jo enemmän kuin muita koulutusaiheita. Sen avulla pystyttäisiin tarjoamaan virka-apukoulutusta säännöllisesti ja kohdentamaan se varusmiehille yhteisesti koulutettaviin asioihin. Virka-apukoulutuksen ottaminen viralliseksi osaksi koulutussuunnittelua, olisi varusmiehillä paremmat mahdollisuudet mieltää virka-apukoulutuksen merkitys ja saada paremmat valmiudet suorittaa virka-aputehtäviä. Virka-apukoulutuksen myötä virka-aputehtävien luonne tulisi selkeämmäksi kokonaisuudeksi varusmiehille.

Yhteistoimintaharjoituksia muiden viranomaisten kanssa voitaisiin toteuttaa säännöllisemmin, jos virka-apukoulutus otettaisiin osaksi varusmieskoulutusta. Varusmiesten virka-apukoulutuksen tavoitteet ovat tällä hetkellä epäselviä ja niiden tarkentaminen mahdollistuisi selkeän virka-apukoulutuksen myötä.

Varusmiesten sotilaspoliisikoulutus mahdollistaa suurimmaksi osaksi virka-aputehtävistä suoriutumisen, mutta varusmiehet jotka eivät saa sotilaspoliisikoulutusta eivät myöskään saa niin monipuolista virka-apukoulutusta. Kuitenkin kaikilla perusyksiköillä on lain mukaan samat vaatimukset virka-avunannosta. (Laki Puolustusvoimista 2007, 2§.)

Sotilaspoliisikompanian antama virka-apukoulutus varusmiehille on monipuolista, mutta teorian mukaan suoritusvaatimukset ovat vieläkin monipuolisemmat. Eroavaisuuksina ovat muun muassa räjähteiden raivaaminen, ympäristötuhotorjunta ja tiedustelu-tietojen jako, joita sotilaspoliisikoulutuksessa ei esiinny. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 109.)

Virka-apukoulutuksen lisääminen osaksi varusmiesten koulutussuunnittelua toisi hyötyä sekä kouluttajille että varusmiehille ja muille viranomaisille tiedon, taidon ja yhteistyön parantamiseksi.

5.2 Työn luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia tutkimustapoja, tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten toistettavuutta eli, jos tutkimus tehtäisiin uudestaan pysyisivätkö tulokset samana. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 216–217.) Tämä tutkimus olisi toistettavissa, mutta tuloksiin vaikuttavat tutkimushenkilöiden mielipiteet ja se, millä tavalla tutkija tekee sisällönanalyysin. Validiteetti tarkoittaa kykyä mitata sitä, mitä tarkoitus oli (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 216–217). Tässä tutkimuksessa saatiin vastaukset tutkimusongelmiin. Kyselylomakkeen kysymykset on voitu käsittää eri tavalla kuin on tarkoitettu, joka saattaa heikentää tutkimuksen pätevyyttä.

Tutkimus toteutettiin tutkimussääntöjen mukaisesti ja eettisesti. Tutkimusaineiston kerääminen ei aiheuttanut suurta haittaa tutkimushenkilöille. Tutkimushenkilöt pysyivät anonyymeina koko tutkimuksen ajan ja osallistuminen oli vapaaehtoista. Toimin objektiivisesti koko tutkimuksen ajan eli mielipiteeni eivät vaikuttaneet kyselyn vastauksiin ja tutkimuksen tulokset on esitetty rehellisesti. Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tässä on kirjoitettu tarkka selostus tutkimuksen toteutumisesta.

Työssä on käytetty tutkittavan ilmiön, turvallisuuden, valaisemiseksi monipuolisesti kotimaisia lähteitä. Konkreettisesti tutkimusaiheeseen eli virka-apuun liittyvää teoretietoa oli hankala hyödyntää, koska aineistot olivat turvaluokiteltuja. Tässä tutkimuksessa ei ole käytetty turvaluokiteltua aineistoa. Suuremman tutkimushenkilöjoukon tutkiminen olisi antanut tarkempia tuloksia tutkimusongelmiini. Myös kyselylomakkeen testaaminen isommalla joukolla olisi auttanut kysymysten muotoilussa, jolloin kysymykset olisi pystynyt muotoilemaan selkeämiksi tulosten saamisen näkökulmasta.

5.3 Jatkotutkimus

Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppaniassa virka-apukoulutus toteutui vaihtelevissa määrin eri kouluttajien toimesta. Tuntimäärät virka-apukoulutuksessa vaihtelivat ja siitä ei ollut selkeää yhteistä linjaa. Muiden viranomaisten kanssa tapahtuvaa yhteistyötä oli liian vähän, koska sille ei ole huomioitu ajankäyttöä koulutussuunnittelussa. Käytännön harjoittelua arvostettiin, mutta sitä ei kuitenkaan tapahtunut riittävästi. Virka-apukoulutus haluttaisiin sisältyvän varusmieskoulutukseen.

Näistä syistä johtuen jatkotutkimusehdotuksenani voisi olla se miten virka-apu koulutus toteutuu muissa perusyksiköissä kuin sotilaspoliisikompaniassa. Tulevaisuudessa olisi tärkeää selvittää paransiko virka-apukoulutuksen laatu, jos virka-apukoulutus otettaisiin viralliseksi osaksi varusmieskoulutukseen. Olisi mielenkiintoista selvittää miten tehostettu virka-apukoulutus parantaa viranomaisyhteistyötä tulevaisuudessa.

Jatkotutkiminen haastattelumenetelmänä olisi parempi empiirisen tiedon esille tuomisessa, koska voidaan emotionaalisemmin tulkita vastauksia ja lukea kehon elekieltä. Haastattelun aikana on mahdollista tulkita kysymyksiä, jolloin kysymysten ymmärtämisessä ei tule epäselvyyksiä. Haastattelu mahdollistaa paremman vastausprosentin. (Hirsjärvi, Hurme 1993, 13–70.)

LÄHTEET

- Halonen, P. 2007. Puolustusvoimien koulutuskulttuurin rakentuminen, Tampereen yliopisto, Edita Prima Oy, Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1993. Teema haastattelu, Yliopistopaino, Helsinki
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Jämsä, M. 2003. Asepalvelus muuttuvassa turvallisuuden toimintaympäristössä – vaihtoehto asepalvelukselle, Maanpuolustuskorkeakoulu, Diplomityö.
- Järvi, P. 2012. Operaatiokeskukselle parempi virka – apu valmius, Laurea-ammattikorkeakoulu, Leppävaara.
- Kupias, P. & Koski, M. 2012. Hyvä kouluttaja, Sanoma pro.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus, Edita Prima Oy, Helsinki.
- Laki Puolustusvoimista, 11.5.2007/551
- Laitinen, K. 1999. Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka, Tampereen yliopisto, City-offset Oy.
- Maanpuolustuskorkeakoulu, 2011. Turvallinen Suomi – Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta, Edita Prima Oy, Helsinki.
- Pelastusopiston julkaisu, 2007. Viranomaisyhteistyö – Hyvät käytännöt, D-sarja: Muut 1/2007.
- Pursiainen, C. & Hellenberg, T. & Kivelä, H. 2004. Puolustusvoimat ja sisäinen turvallisuus, Yliopistopaino, Helsinki.

PVHSMK KOULUTUS 016 - PEHENKOS VARUSMIEHILLE YHTEISESTI KOULUTETTAVAT ASIAT 2012

Salopuro, R. 2009. Puolustusvoimien virka – apu pelastustoimelle ja osallistuminen pelastustoimintaan, Teknillinen korkeakoulu, koulutuskeskus Dipoli, tutkielma.

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 11/2009. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009, Yliopistopaino Helsinki.

Valtonen, V. 2010. Turvallisuustoimijoiden yhteistyö – operatiivis-taktisesta näkökulmasta, julkaisusarja 1, n:o 3, Edita Prima Oy, Helsinki.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa, kustannusosakeyhtiö tammi.

LIITTEET

LIITE 1

Hei.

Teen kandidaatintutkielmaa Panssariprikaatin sotilaspoliisikomppanianvarusmiesten virka-apu koulutuksesta. Kandidaatintutkielmani tarkoituksena on selvittää virka-apu koulutuksen merkitystä sotilaspoliisikomppaniassa ja miten virka-apu koulutusta voisi kehittää varusmieskoulutuksessa.

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää minkälaista virka-apu koulutusta varusmiehet saavat sotilaspoliisikomppaniassa ja virka-apu koulutuksen merkitystä varusmieskoulutuksessa.

Pyydän teitä palauttamaan kyselyn 7.12.2012 mennessä mukana tulleella palautuskuorella. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 15 minuuttia.

Vastaajan henkilöllisyys ei paljastu ja kyselyn tulokset julkaistaan vain tutkielmassani.

Kiitän teitä vastaamisesta.

Keuruulla 27.11.2012

Kadetti

Lassi Viskari

2

1. Oletko

1. Sopimussotilas
2. Aliupseeri
3. Opistoupseeri
4. Upseeri

2. Sotilasarvosi

1. Alikersantti
2. Kersantti
3. Ylikersantti
4. Vääpeli
5. Ylivääpeli
6. Sotilasmestari
7. Vänrikki
8. Luutnantti
9. Yliluutnantti
10. Kapteeni

3. Palvelusaika

1. 0-1 vuotta
2. 2-5 vuotta
3. 6-10 vuotta
4. 11–20 vuotta
5. yli 20 vuotta

4. Alaistesi määrä (myös varusmiehet)

1. ei yhtään
2. 1-5
3. 6-20
4. 21–50
5. 51–200

5. Kuinka paljon varusmiehille koulutetaan virka-apua P-, E- ja J-kaudella?

6. Miten kehittäisit varusmiesten virka-apu koulutusta?

7. Minkälaisia harjoituksia varusmiehille järjestetään virka-apuun liittyen?

8. Ovatko sotilaspoliisikomppanian varusmiehet osallistuneet yhteistoimintaharjoitukseen palveluksesi aikana?

9. Montako kertaa sotilaspoliisikomppanian varusmiehet ovat osallistuneet yhteistoimintaharjoitukseen palveluksesi aikana?

10. Miten miehistön ja varusmiesjohtajien virka-apukoulutus eroaa?

11. Miten varusmiehiä voisi käyttää tehokkaammin virka-aputehtävissä?

12. Onko varusmiesten virka-apukoulutuksesta hyötyä?

13. Miten varusmiesten ja henkilökunnan virka-apukoulutus eroaa toisistaan?

14. Koetko vianomaisyhteistyön tärkeänä?

15. Minkälaisissa tehtävissä sotilaspoliisikomppanian varusmiehiä on käytetty?

16. Sisältyykö sotilaspoliisikoulutukseen ensisammutuskoulutusta?

17. Sisältyykö sotilaspoliisikoulutukseen henkilöetsintää?

18. Sisältyykö sotilaspoliisikoulutukseen ensiapukoulutusta?

19. Onko sotilaspoliisi koulutuksesta hyötyä virka-aputehtävissä?

20. Miten sotilaspoliisikoulutusta voidaan hyödyntää virka-aputehtävien suorittamisessa?

21. Onko sotilaspoliisikoulutuksen saaneella varusmiehellä paremmat valmiudet toimia virka-aputehtävissä kuin muun aselajikoulutuksen saaneella varusmiehellä?

22. Pitäisikö sotilaspoliisikoulutukseen sisällyttää virka-apukoulutusta?

Aiheryhmä	Tunnit	Opintoviikot		Huom!
1. Ase- ja ampumakoulutus	85	2		Sisältää sotilaan perusammunmaleirin.
1.1 Ammunnan perusteet rynnäkkökiväärillä <ul style="list-style-type: none"> - aseiden rakenne ja ominaisuudet, ammunnan teoria, varomääräykset - tähtäämisen ja laukaisun perusteet 	(5)			
1.2 Valmistava ampumakoulutus <ul style="list-style-type: none"> - RK:n käsittely - ampuma-asennot perusammunnoissa - tähtäämis- ja laukaisuharjoittelu - henkilökohtaisen aseiden kunnossapito 	(30)			Noptel- ja eko-ase sekä ilmakivääriammunnat voidaan sisällyttää harjoituksiin. Ammunnan harjoitukset 1-3
1.3 Ammunnat <ul style="list-style-type: none"> - RK -ammunnat - taisteluammunnat 1 ja 2 	(50)			Voimassaolevan maavoimien ampumaohjelmiston mukaan. Jaetun ampumatarvikekiintiön mukaan.
2. Taistelu- ja marssikoulutus	67,5	1,5		
2.1 Taistelukoulutus <ul style="list-style-type: none"> - taistelun kuva, taistelijan vaatimukset ja taistelukoulutuksen tarkoitus - taistelijan varusteet, sen pakkaaminen ja sovitus - maaston havainnointi - maaston tarjoaman suojan käyttö - suojautuminen tulelta, tähytykseltä ja tiedustelulta maastossa - etenemistavat ja -muodot taistelussa - eteneminen oman tulen turvin - tunnustelijan toiminta - vahvistetut merkit ja ilmoitukset - ilma-ammunta - tuliaseman vaatimukset ja valinta taistelussa - taistelijaparin tuliaseman linnoittaminen suojatasoon 4, painopiste suoja laakatulelta - tulitoiminta taistelussa - majoittuminen, tukikohdan vartiointi - ympäristönsuojelu harjoituksissa - käsikranaatin käsittely ja heitto - kevyen kertasingon käsittely ja ampuma-asennot - telamiinan käsittely, asentaminen ja poistaminen - taisteluvälinemateriaalin kunnossapito - polttotaisteluaineiden ominaisuudet ja toiminta niiden vaikutuspiirissä (polttotaisteluradalla). - toiminta suojeluvaroituksen ja hälytyksen aikana. Ihon, henkilökohtaisen varustuksen ja aseiden esipuhdistaminen laskeumasta ja maasto-kaasusta - sotilaan peruskurssi (asekäsittely- ja taistelukoulutusrata) 	(55,5)			Opetusvideo "Tulikaste" Taistelijaparin hyökkäys Taistelijaparin puolustus, yön yli harjoitus Sotilaan perustutkinto koostuu (liite 7): 1. Ase- ja ampumakoulutus - valmistava ampumakoulutus

Aiheryhmä	Tunnit	Opintoviikot		Huom!
- taisteluensiapu				- rynnäkkökivääriammunta (ATT) - asekäsitteilyrata 2. Taistelu- ja marssikoulutus - taistelukoulutus - taistelukoulutusrata - marssikoulutus - taisteluensiapu (1O+3H) liitetään lisäksi muuhun taistelukoulutukseen toteuttaa KSH/lääkups 3. Liikuntakoulutus - liikuntakoulutus - varusmiehen kuntoindeksi
2.2 Marssikoulutus	(8)			Liikuntakoulutuksen käsikirja - totuttautumismarssi ilman asetta ja taisteluvälineistä - taisteluvälineissä - voidaan kesällä tehdä myös polkupyörämarssina.
- marssi n:o 1 - marssi n:o 2 (talvella hiihtomarssi)	(4) (4)			
2.3 Suojelukoulutus - suojaamattomien käyttö - CBRN- ja polttoainemateriaalien ominaisuudet ja suojaaminen niiden vaikutukselta	(4)			Sisältää suojaamattomien tiiveyskokeen. Erillinen suojeluharjoitus, jonka lisäksi koulutetaan taisteluharjoitusten yhteydessä.
3. Liikuntakoulutus - teoria - lihaskunto - lihaskunto ja voima sekä esterata-tekniikka - sauvakävely ja hiihto - kartanluku ja suunnistuskoulutus - joukkue- ja mailapelit - itsepuolustus- ja kamppailukoulutus - uinti- ja hengenvälityskoulutus - testit (suoritetaan eri päivinä) - juoksumatka sekä - lihaskuntotesti ja kehonkoostumus	47 (1) (8) (12) (6) (5) (4) (4) (3) (2) (2)			Asevelvollisen fyysisen koulutuksen -normi ja liikuntakoulutuksen käsikirjat. Tuntikehitys sisältää uimataitotestin ja uima-taitottomille järjestetään erillinen uimakoulu, jota ei ole huomioitu tuntikehityksessä.
4. Yleinen sotilaskoulutus	41	1		
4.1 Yleiset palvelusasiat - sotilasarvot, suoranaiset esimiehet - sotilaan käyttäytyminen - päällikön oppitunnit - väärinoppitunnit ml. palvelushelpotukset (YLPALVO) kenttähygieniat ja ympäristön suojeleminen - sosiaaliturvatoimien oppitunnit - valinnat - huollon toimialojen opetus ja j-os:n huollon yleisjärjestelyt tarvittavilta osin - sotilaan vuorovaikutuskurssi - varomääräysoppitunnit	(27)			Yleisten palvelusasioiden tunnit suunnitellaan paikallisten koulutusolosuhteiden edellyttämällä tavalla Palvelustodistuksen ja henkilöarvioinnin periaatteet ja osaamisen tunnustaminen (hyväksilukeminen). P-kokeet, vertaisarviot, johtajatehtävärata, haastattelut. Varusmiesten johtaja- ja kouluttajakoulutus -normi (sotilaan vuorovaikutuskurssi)
4.2 Sulkeisjärjestys	(8)			
4.3 Oikeudenhoito - sotilaan oikeudet ja velvollisuudet - vastuu itsestä ja palvelustovereista - vastuu omasta ja valtion omaisuudesta	(2)			

Aiheryhmä	Tunnit	Opintoviikot		Huom!
- rikkeiden seuraamukset				
4.4 Valmiuskoulutus - päivystäjän apulaisen tehtävät - toiminta virka-apuosastossa - pelastussuunnitelman mukainen poistuminen kohteesta - toiminta tulipalon tai muun onnettomuuden sattuessa. Alkusammutusvälineiden käyttö: * käsisammuttimet * paloposti * sammutuspeitto	(4)			
5. Kansalaiskasvatus	16	0,5		
5.1 Turvallisuuspolitiikka - Suomen turvallisuuspolitiikan perusteet - Asevelvollisuus - Sodan oikeussääntöjen perusteet (ml. CCW -sopimuksen V:n lisäpöytäkirjan (ERW) edellyttämät asiat)	(2)			Turvallisuuspolitiikan opetuksen tukimateriaalina käytetään Maanpuolustuskorkeakoulun laatimaa turvallisuuspolitiikan oppimateriaalia.
5.2 Turvallisuuskasvatus - terveyden edistäminen, sosiaalinen tuki ja päihdekasvatus - sosiaaliasiat (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, simputuksen ja kiusaamisen ehkäisy, syrjäytymisen ehkäisy - palvelusturvallisuus - liikenneturvallisuus	(11) (4) (3) (2) (2)			esim. ”Terveet aamut – tapahtuma” tai/ja ”Särmänä liikenteessä -tapahtuma”. Puolustusvoimien liikenneturvallisuusohje.
5.3 Kirkollinen opetus - Kirkollinen työ puolustusvoimissa ja varusmiespalveluksen haasteet - maanpuolustuksen etiikka	(3)			Vapautuksen saaneiden opetuksesta vastaa myös sotilaspapisto.
6. Järjestelyt - palveluksen aloittaminen - haastattelut - valinnat, siirrot - lääkärintarkastukset - tulojuhlat - sotilasvala - VMTK:n tunti - valokuvaus - palautekyselyt - varusvaihdot, pyykinvaihdot, sauna - varustarkastukset	36			Sotilasvala sisältää papin opitunnin ja virsilauluharjoittelun.
7. Yksikön päällikön käskemä rästi- ja kertauskoulutus	15			Yksikön päälliköllä on mahdollisuus käyttää järjestelyvara mahdollisen koulutuskaudella syntyneen osaamisvajeen korjaamiseen (esim. ase- ja ampumakoulutukseen liittyen) tai rästikoulutuksen järjestämiseen.
8. Yhteisesti koulutettavat yhteensä	307,5	8		
9. Koulutushaarakoulutus - Kalustokoulutus	15			Koulutus toteutetaan valintojen jälkeen peruskoulutuskauden viimeisellä viikolla ja sen sisältö määritetään koulutushaaroittain.
Yhteensä	322,5	8		
Laskentaperusteet kohdan 1.2 lisäksi:				

Aiheryhmä	Tunnit	Opintoviikot	Huom!
- 8 vkoa = yht 300 h - laskennallisesti 5 maastovuorokautta koulutuskaudella ($5 \cdot 4,5 = + 22,5$ h) - vähennetty HL -lomista johtuen kaksi päivää (-15 h) - kaksi kiinnioviikonloppua, viikonloppujen osalta laskettu lauantait ($2 \cdot 7,5h = 15h$)			
Yhteensä 322,5h			